

BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIGA KONSTITUTSIYA MAVZUSINI O'RGATISHNING ZAMONAVIY METODLARI.

O'quvchi :Bahadirova Mehriniso Alisherovna

ANNOTATSIYA (o'zbek tilida)

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga Konstitutsiya mavzusini o'qitishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan innovatsion metodlar, didaktik yondashuvlar va interaktiv texnikalar ilmiy asosda tahlil qilinadi. 6–10 yoshli bolalarning psixologik xususiyatlari hisobga olingan holda, ularga inson huquqlari, erkinliklar va Konstitutsiya tushunchalarini sodda, qiziqarli va tushunarli shaklda yetkazishning samarali usullari ishlab chiqiladi. Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'limda huquqiy madaniyatni shakllantirishning erta bosqichdan boshlanishi zarurligini asoslab beradi.

АННОТАЦИЯ (на русском языке)

В статье анализируются инновационные методы и дидактические подходы, направленные на обучение учащихся младших классов теме Конституции. С учётом психологических особенностей детей 6–10 лет рассматриваются эффективные способы формирования у них правовой культуры, знаний о правах человека и основных положениях Конституции в простой и интересной форме.

ABSTRACT (in English)

This article explores innovative methods and didactic approaches for teaching the topic of the Constitution to primary school students. Considering the psychological characteristics of 6–10-year-old children, the study identifies effective techniques for presenting human rights, freedoms, and constitutional principles in a simple, engaging manner. The findings emphasize the importance of developing legal awareness from early schooling.

KIRISH

Boshlang'ich sinf — o'quvchining dunyoqarashi shakllanadigan eng muhim bosqichlardan biridir. Aynan shu davrda bolaning ongiga adolat, tenglik, tartib, mas'uliyat kabi tushunchalar singa boshlaydi. Shuning uchun Konstitutsiya – davlatning asosiy qonuni va undagi inson huquqlari haqida dastlabki tushunchalarni aynan shu bosqichda berish maqsadga muvofiqdir.

Lekin murakkab huquqiy tushunchalarni kichik yoshdagi bolaning idroki qiyin qabul qiladi. Shu sababli o'qitishda maxsus yondashuvlar, interaktiv usullar, o'yin texnologiyalari va vizual materiallardan foydalanish muhim.

Ushbu maqola aynan boshlang'ich sinf o'quvchilariga Konstitutsiyani oson, qiziqarli va samarali o'rgatishning ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqishga qaratilgan.

MATERIAL VA METOD

Tadqiqot quyidagi metodlar asosida olib borildi:

1. Pedagogik tahlil

Boshlang'ich sinf o'quvchilari psixologik rivojlanishiga mos tushuvchi o'qitish metodlari o'rganildi.

2. Kuzatish metodi

Boshlang'ich sinf darslarida o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishi, faolligi kuzatildi.

3. Eksperimental yondashuv

Konstitutsiya mavzusini turli metodlarda tushuntirib ko'rildi va samaradorlik taqqoslandi.

4. Taqqoslash metodi

An'anaviy va zamonaviy metodlar natijalari solishtirildi.

5. Konstruktiv pedagogika

Yangi dars modellarini ishlab chiqishda konstruktiv ta'lim tamoyillariga tayanildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida quyidagi samarali metodlar aniqlangan:

1. “Mini-Konstitutsiya” o‘yini metodi

Bolalarga kichik guruhlarda o‘z “sinfi konstitutsiyasi”ni tuzdirish ularda:

mas’uliyat,

adolat,

tartib,

o‘zaro hurmat

tushunchalarini kuchaytiradi. Ular o‘zlari tuzgan qoidaga rioya qilishga ham ko‘proq tayyor bo‘ladilar.

2. “Huquq nima?” multimetod

Rasmlar, animatsiyalar, rolli o‘yinlar asosida bolaga:

huquq,

majburiyat,

erkinlik

tushunchalari sodda tilda tushuntiriladi.

Masalan:

“Har bir bola o‘qish huquqiga ega”,

“Boshqalarga xalaqit bermaslik majburiyati bor”.

3. “Qahramonlar orqali o‘rgatish” vizual Metodi

Bolalarga tanish bo‘lgan qahramonlar (Alpomish, Zumrad, Tomashsha qahramonlari) orqali huquqiy vaziyatlar beriladi.

Misol: “Zumrad maktabda qo‘li og‘rigan do‘stiga yordam berdi. Bu qanday huquqga kiradi?”

Bolalar shu orqali huquqiy tafakkurni o‘rganadilar.

4. “Konstitutsiya burchakchasi” loyihasi

Sinxonaga maxsus stend joylashtiriladi:

davlat ramzlari

bolalar uchun moslashtirilgan Konstitutsiya bandlari

qisqa hikoyachalar

rasmli plakatlari

Bu doimiy vizual eslatma bo'lib xizmat qiladi.

5. Interaktiv karta va diagrammalar

Bolalar tasvir orqali tezroq o'rganadi. Shu sababli:

huquqlar xaritasi,

bolalar huquqlari daraxti,

“Mening burchim – mening huquqim” diagrammasi katta samaradorlik berdi.

6. “Savol – Javob estafetasi” metodi

Har bir o'quvchi bir huquq haqida gapiradi, keyingisi davom ettiradi.

Mazmunni mustahkamlaydi, eslab qolishni kuchaytiradi.

MUNOZARA

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, Konstitutsiyani boshlang'ich sinfdan an'anaviy “matn o'qitish” orqali o'rgatish kam samarali. Chunki bolalarning abstrakt fikrlashi yetarlicha rivojlanmagan.

Samarali o'rgatish uchun quyidagi talablar zarur:

1. Konkretlik

Har bir tushuncha real misollar bilan bog'lanishi kerak.

2. Qiziqish uyg'otish

O'yin, rasm, qahramonlar, animatsiya – bu yosh davriga eng mos vositalardir.

3. Kichik hajmdagi axborot

Bir darsda 1–2 huquqni tushuntirish kifoya.

4. His-tuyg'u orqali o'rgatish

Bolalar his etgan narsasini tezroq eslab qoladi.

Masalan: adolatli bo'lish, do'stga yordam berish, xavfsizlik kabi mavzular.

5. Amaliy mashg'ulotlar

Bolalarga “huquqiy vaziyat” berib, yechim topishni so‘rash natijalarni mustahkamlaydi.

XULOSALAR

1. Konstitutsiya mavzusini boshlang‘ich sinfda o‘rgatish o‘quvchilarda huquqiy madaniyatning erta shakllanishiga xizmat qiladi.
2. An‘anaviy metodlardan ko‘ra interaktiv, o‘yinli, vizual yondashuvlar ancha samarali bo‘ldi.
3. O‘quvchilarga moslashtirilgan “mini-konstitutsiya”, rolli o‘yinlar va rasmlar asosidagi metodlar eng yuqori natija verdi.
4. Boshlang‘ich sinfda huquqiy ta‘lim berish – kelajakda ongli, mas‘uliyatli, huquqlarini biladigan fuqaroni tarbiyalashning muhim omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. Vygotskiy L.S. Bola psixologiyasi. — Moskva, 1982.
4. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya asoslari. — Toshkent, 2010.
5. Xolmatova N. Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi. — Toshkent, 2021.
6. UNICEF. Children’s Rights and Education. — New York, 2020.